

Robbanás előtt áll Kelet-Közép-Európa?

Az új könyvét megjelentető Els de Groen szerint szakadék választja el azt, amit Brüsszelben mondanak, attól, amit meg is tesznek

Els de Groent lapunk annak alkalmával kereste meg, hogy napok múlva jelenik meg Bulgáriáról angol és holland nyelven a *Jótevők* – avagy a karitatív maffia című könyve, amelynek központi témája: Kelet-Európát a neoliberais köntösbe öltözött régi titkosszolgálati emberek uralják, akik pénzzel elhallgattatják a bírálókat, az ellenfeleiket pedig megvásárolják.

■ LOVAS ISTVÁN (BRÜSSZEL)

Tavaly júliusban, most megjelenő könyve írása közben, lapunknak adott interjújában egyebek között azt mondta az utódlamokról: „A viszonyok átláthatatlanok... Ugyanis az emberek manipulációjára szánt pénzt rejtett módon osztják el. Így azután a pénzt elosztó manipulátorok számára az átlátszóság igen veszélyes, és küzdenek is ellene. A brüsszeli ellenőrzés pedig igen alacsony szintű. Gyenge.” A területfejlesztésért felelős magyar miniszternek, Lamperth Mónikának az uniós pénzek pártbarát elosztásáról kiszivárgott beszéde igencsak aktuálissá teszi azt, amit akkor mondott. Azóta derülte-e ki?

– Nem lettem optimistább. Vannak, akik szeretnének változtatni, de vannak, akik elvesztik bátorságukat, és feladják. Aggaszt, hogy az unió részéről némi közömbösséget tapasztalok. Holott érdekelnie kellene őket, hogy kikkel működnek együtt és kiknek adják a pénzeket. Sajnos szakadék választja el azt, amit Brüsszelben mondanak, attól, amit a valóságban tesznek. Az is jellemző – és most nem akarok nevet mondani –, hogy a Szófiában dolgozó EU-

delegációba egy olyan bolgár politikusnót neveztek ki, akit hazájában igen korrupt embernek ismernek. Nem értem, hogy miként működhetünk együtt ilyen emberekkel. Erre csak két magyarázat lehet. Az egyik az, hogy egyesek az unióban is korruptak, vagy nagyon naivak vagyunk. De ezt a „naivitást” csak egy bizonyos szintig tudom elfogadni, vagyis elhinni. Az Európai Unióban sajnos nincs hatékony kiszűrési folyamat.

– Azt is mondta korábban, hogy az uniót nem igazán érdekli a kelet-közép-európai országok gyors fejlődése. Ezt az állítását is fenntartja, és ha igen, vádja közvetlen megfigyelésen alapul vagy szóbeszéd?

– Hiányzik az erős civil társadalom, az átláthatóság, a jó törvények, a jól működő parlament. Az alapoknál kellene kezdeni. Ha utakat és hidakat építünk azokkal, akik korruptak és akiknek személyes érdekük az építkezés, akkor ezzel nem segítünk egy országot. Vagyis a pénzek nagy részét rosszul költjük el, illetőleg nem megfelelő projektekre. Vagy pedig nem megfelelő emberek valósítják meg ezeket a projekteket. Közben olyan kitűnő emberek, akik jól vezethetnék az országot, kül-

földre kényszerülnek. És egyre többen veszítik el hitüket a demokráciában, és mind kevesebb választónak van kedve szavazni. Súlyos kérdés, hogy az emberek mennyi ideig tűrik el a társadalom megosztottságát győztesekre és vesztesekre; hogy mennyi ideig tűrik el megaláztatottságukat és nyomorukat. Hiszen mindenkinek van tűrőhatára. Lehet, hogy a robbanás öt év múlva következik be, de lehet, hogy sokkal előbb. Annyi bizonyos, hogy kormányozhatatlan folyamatok játszódnak majd le. Amit mondok, az természetesen nem csak Bulgáriára vonatkozik.

Amit egyre inkább észreveszek az egész térségben, az az, hogy mind a Bush-kormány, mind pedig Moszkva egyre nagyobb mértékben „járja át” ezeket a rendszereket, és egyre inkább befolyásolja őket, mert nem szereti, ha demokratikus rendszerek veszik körbe, és persze olajat, valamint földgázt akar ott eladni. Ami a térséget szorító harapófogó másik szárát, vagyis az amerikaiakat illeti, nézze meg, hogy az ott működő neoliberais szervezeteik az interneten is olvashatóan, tehát nyíltan bevallják, hogy Kelet-Európát irányítani akarják. Mint a Balkán Tröszt, amely a Német Marshall Alapítványból, és az USAID-ből és a Charles Stuart Mott alapítványból áll. Az interneten azt is látni lehet, hogy – mint például a Német Marshall Alapítvány – ezek a szervezetek tele vannak tapasztalt hír-

Els de Groen

szerzőkkel. Vajon miért kellene hírszerzők ahhoz, hogy Kelet-Európában „erősítsék a demokráciát”? Azt is hallani lehet, hogy az amerikai hadsereg szegényített uránt használó fegyvereket kíván elhelyezni e térségben, mert így akarja „segíteni” a kelet-közép-európai katonaságot. Holott egyszerűen hosszabb távon meg akarnak szabadulni a szennyező hadianyaguktól. Hangsúlyozom, ezt „hallani” lehet, és még nem megerősített tény. Az viszont már jelentésekben olvasható, hogy e fegyverek használata miatt milyen súlyos a szennyezetség Irakban, Afganisztánban, Szerbiában, Boszniában és Koszovóban. Azt pedig tudjuk, hogy a fertőzöttség több millió évig is megmarad, és azt is, hogy a sugárfertőzés terjed. De nem akarok messzire elkalandozni. A lényeg az, hogy az amerikaiaknak és az oroszoknak egy-

mással e térségben is ellentétes érdekeik vannak, viszont abban azonosak, hogy a demokrácia gyenge maradjon. Nem véletlen tehát, hogy az amerikaiaknak – akár az oroszoknak – a kedvelt partnerei a volt kommunisták. Ezért néznek ki ott úgy az emberi jogok.

– Bulgáriában is van már amerikai katonai támaszpont, ugye?

– Igen. Ahogyan Romániában is. Mert a Bush-kormány politikájának középpontjában álló Közel-Kelethez akarnak közelebb lenni. A neoliberaisok nem csak a Coca-Colával akarnak jelen lenni a térségben. Az amerikaiak Koszovóban is kiépítették hatalmas katonai támaszpontjukat.

– Az Európai Uniónak mi lenne az érdeke?

– Az, hogy Közép- és Kelet-Európa erős legyen. E helyett mit teszünk? A nem megfelelő emberekkel működünk együtt. Nem is értem. Annyi bajról hallunk e térségből. Néha az ember felteszi magának a kérdést, hogy meg tudunk-e birkózni ennyi problémával.

– Ön szerint Románia és Bulgária érett az uniós csatlakozásra?

– Már korábban tagoknak kellett volna lenniük. Minden eltelt évvel csak nehezebbé válik a helyzet. A demokratikus potenciál egyre gyengébb lesz. A maffia és a gyanús üzletekben részt vevők egyre nagyobb hatalommal bírnak. Az idő nem nekünk dolgozik. És ha nem változtatunk munkamódszerünkön, akkor aláássuk éppen azt, amire törekszünk. Vagyis Európa egyesítését.

A BALKÁN HÍRNÖKE. Els de Groennek, az Európai Parlament holland, zöldpárti képviselő asszonyának 1975-ben jelent meg első könyve. Eduard Uspenszkijjel a nyolcvanas években kiadott, A jó gyermek éve című kötete másfél millió példányban kelt el, és filmet is készítették belőle. A nukleáris lobbikról írt könyve komoly sikert aratott hazájában. Farnernadrág matroskának című kötetét több nyelvre is lefordították. A posztkommunista társadalmakkal és menekültekkel való ismeretsége egyre inkább a Balkán felé terelte. 1993-ban járt először Koszovóban, ami után Az utolsó bárány napja című könyvét írta meg az albán nép szenvedéséről, amiért a nemzetközi Janusz Korczak-díjjal tüntették ki. Tető nélkül Boszniában című könyvét mind az Egyesült Királyságban, mind Svájcban díjjal tüntették ki. 2001-ben jelent meg Exodus haza című kötete, amely a macedóniai etnikai és vallási kontrasztokról fest megrázó képet. Az írónő ugyanakkor az Európai Parlament állampolgári jogok, bel- és igazságügyi bizottsága és a petíciós bizottság állandó tagja. Dolgozik még az otthonteremtési és a korrupció elleni munkával foglalkozó transzparencia frakcióközi csoportban; tagja a Bulgária-delegációnak, valamint póttagja a balkáni országok delegációjának. (L. I.)